

Załącznik do
uchwały Nr .....
Rady Miejskiej Cieszyna
z dnia ..... października 2006 roku

GMINNY PROGRAM ZDROWOTNY NA LATA 2009-2010

I. Wstęp i założenia ogólne programu

Ochrona zdrowia – zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) – stanowi jedno z zadań własnych gminy. Natomiast w myśl art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 z późn. zm.) do zadań własnych gminy w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należy w szczególności *opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów zdrowotnych wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy.*

Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia zdrowie to stan pozytywnego samopoczucia fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie tylko brak choroby lub ułomności. Powszechnie przyjmuje się, że za utrzymanie zdrowia danej jednostki (osoby) odpowiadają cztery grupy czynników:

- styl życia (w ponad 50%),
- warunki środowiskowe (w ponad 20%),
- dostępność i poziom opieki zdrowotnej (w około 10%) oraz
- cechy dziedziczne (genetyczne).

Mając na uwadze powyższe, konieczne jest określenie priorytetowych działań na rzecz utrzymania i poprawy stanu zdrowia mieszkańców Cieszyna, obejmujących działania interdyscyplinarne i wielosektorowe, prowadzone w obszarach obejmujących pierwsze trzy grupy wymienionych powyżej czynników odpowiadających za zdrowie jednostki i całej populacji. Działania te zostały określone w szeregu programach przyjętych przez Radę Miejską, między innymi w:

- gminnym programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych;
- gminnym programie pomocy osobom niepełnosprawnym;
- gminnym programie wychodzenia z bezdomności i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu;
- gminnym programie ochrony środowiska.

Gminny Program Zdrowotny na lata 2009-2010 stanowi uzupełnienie powyższych programów, obejmując działania dotyczące promocji i profilaktyki zdrowia i jest kontynuacją działań realizowanych w tym zakresie od 2000 roku. Wszystkie wymienione programy stanowią realizację zapisów *Strategii rozwoju miasta Cieszyna do 2015 roku* (przyjętej uchwałą Nr XLVI/341/97 Rady Miejskiej w Cieszynie z dnia 15 maja 1997 r. z późniejszymi zmianami) – cel I/X *Miasto zdrowe i bezpieczne*, program I/X/2 *Wdrożony program „Zdrowe Miasto”*.

II. Cel programu

Strategicznym celem Gminnego Programu Zdrowotnego jest
***Poprawa stanu zdrowia mieszkańców Cieszyna i związanej z nim jakości życia,
poprzez polepszenie jakości i efektywności***

- *działań promujących zdrowie,*
  - *działań w zakresie edukacji zdrowotnej*
- oraz zwiększenie dostępności do usług medycznych.*

Osiągnięcie zakładanego celu programu będzie możliwe poprzez prowadzenie działań w następujących obszarach:

➤ **Promocja zdrowia**

Są to działania adresowane do ludzi zdrowych, służące utrwalaniu stylu życia sprzyjającego zdrowiu i zwiększeniu świadomości zdrowotnej, a także umożliwiające ludziom zwiększenie kontroli nad swoim zdrowiem i jego poprawą. Celem promocji zdrowia jest wyposażenie mieszkańców Cieszyna w odpowiedni poziom wiedzy i umiejętności oraz stworzenie takich możliwości działania, aby każdy mógł właściwie reagować zarówno w sytuacjach zagrożenia zdrowia, jak i na co dzień przyjąć i realizować prozdrowotny styl życia.

➤ **Profilaktyka zdrowotna**

W tym obszarze mieszczą się działania adresowane do ludzi zdrowych, mające na celu umożliwienie wykonania badań przesiewowych ukierunkowanych na najczęściej występujące schorzenia oraz na grupy (populacje) ludzi z podwyższonym ryzykiem wystąpienia chorób.

➤ **Wyrównywanie szans**

Działania adresowane do osób dotkniętych chorobą lub niepełnosprawnością, polegające na zapewnieniu dostępu lub zwiększeniu dostępności do podstawowych usług medycznych, pozwalających na odzyskanie zdrowia lub zwiększenie sprawności.

III. Programy (działania) profilaktyczne

1. **„Program korekcji i profilaktyki wad postawy ciała dzieci i młodzieży”** – realizacja zgodnie z zapisami uchwały Nr XXVI/261/08 Rady Miejskiej Cieszyna z dnia 25 września 2008 roku.

2. Program **„Opieka pielęgniarska nad dziećmi w przedszkolach”**

Przesłanki do realizacji:

Styl życia i zachowania zdrowotne w największym stopniu determinują stan zdrowia zarówno jednostki, jak i całej populacji. Spośród zachowań zagrażających zdrowiu wymienić można przede wszystkim małą aktywność fizyczną czy nieprawidłowości w sposobie żywienia. Edukacja zdrowotna prowadzona już od najwcześniejszych lat życia dziecka może pozytywnie wpłynąć na wybór prozdrowotnego stylu życia w późniejszym okresie życia. Wcześniejszy kontakt pielęgniarek medycyny szkolnej z dziećmi pozwala na poznanie dzieci, obserwację prawidłowości ich rozwoju i stanu zdrowia w dłuższym okresie czasu, a także rozpoznanie na wcześniejszym okresie rozwoju nieprawidłowości zdrowotnych (m.in. wad wzroku, słuchu lub postawy ciała) i skierowanie dzieci do właściwych specjalistów.

Cel programu i sposób (zakres) realizacji:

Wzrost świadomości zdrowotnej dzieci, rodziców oraz personelu przedszkoli poprzez zapewnienie wykwalifikowanej opieki pielęgniarskiej w publicznych i niepublicznych przedszkolach na terenie Cieszyna, w wymiarze co najmniej 2 godzin tygodniowo w każdym z przedszkoli. W zakres działań pielęgniarki wchodzi:

- edukacja zdrowotna dostosowana do poziomu dzieci,
- nadzór nad stanem zdrowia dzieci, m.in. poprzez wczesne wykrywanie wad postawy ciała, wad wzroku i wad słuchu,
- nadzór nad higieną osobistą dzieci przedszkolnych – okresowe kontrole czystości osobistej wszystkich dzieci,

- przygotowanie dzieci do tzw. bilansów oraz współpraca z rodzicami przy realizacji zaleceń lekarskich po badaniach,
- współpraca w zakresie edukacji zdrowotnej z rodzicami i personelem przedszkola.

Populacja objęta programem:

Dzieci uczęszczające do publicznych i niepublicznych przedszkolach na terenie Cieszyna.

3. Program „Profilaktyka próchnicy u dzieci”

Przesłanki do realizacji:

Próchnica jest chorobą zębów powodowaną przede wszystkim działaniem kwasów, wytwarzanych przez bakterie obecne w nazębnej płytce bakteryjnej, atakującą zarówno uzębienie stałe, jak i mleczne. Choroba ta może być przyczyną chorób miazgi, ozębnej oraz kości czaszki. Według danych epidemiologicznych w Polsce na próchnicę choruje ponad 90% dzieci i ok. 98% osób dorosłych. Zaledwie 13% dzieci w 6 roku życia posiada uzębienie wolne od tej choroby.

Cel programu i sposób (zakres) realizacji:

Podniesienie świadomości zdrowotnej dzieci (i rodziców) oraz zwiększenie odsetka dzieci ze zdrowym uzębieniem i przyzębiem poprzez:

- edukację zdrowotną – naukę o zębach i higienie jamy ustnej w formie zabawy,
- naukę szczotkowania i instruktaż higieny jamy ustnej,
- wizytę w gabinecie stomatologicznym w celu:
  - oceny stanu uzębienia,
  - usunięcie bakteryjnej płytki nazębnej jednorazową szczoteczką i gumką,
  - przygotowanie informacji dla rodziców o stanie uzębienia dziecka i zalecanym sposobie dalszego postępowania (leczenia),
- fluoryzację zębów uczniów szkół podstawowych,

Populacja objęta programem:

Dzieci uczęszczające do publicznych i niepublicznych przedszkoli oraz szkół podstawowych na terenie Cieszyna, ze zwróceniem szczególnej uwagi na dzieci w 6 i 7 roku życia.

4. Program „Profilaktyka chorób nowotworowych – prewencja raka prostaty”

Przesłanki do realizacji:

Choroby nowotworowe są – po chorobach układu krążenia – główną przyczyną wszystkich zgonów w Polsce. Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują na bardzo szybki wzrost liczby zgonów powodowanych chorobami nowotworowymi, przy jednoczesnym wzroście liczby nowych zachorowań. W 1990 roku nowotwory złośliwe były przyczyną 18,7% zgonów, w roku 2000 – 23%, natomiast obecnie stanowią blisko 25% wszystkich przyczyn zgonów (wśród kobiet – prawie 23%, wśród mężczyzn – ok. 26,4%). Według danych Śląskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Katowicach liczba zgonów w województwie śląskim z powodu nowotworów wynosi 26%. Choroby nowotworowe stanowią drugą po chorobach układu krążenia przyczynę zgonów w powiecie cieszyńskim, a współczynnik zgonów na 100 tys. ludności w 2004 r. wyniósł 208,9 (województwo śląskie – 250,5, Bielsko-Białej – 210,8, powiat ziemski bielski – 226,3, powiat pszczyński – 181,5,

powiat żywiecki – 210,1). Spośród wszystkich nowotworów złośliwych u mężczyzn w Polsce, rak gruczołu krokowego zajmuje trzecie miejsce pod względem częstości zachorowań po raku płuc i żołądka, stanowiąc 5,4% wszystkich nowotworów złośliwych. Obserwowana jest tendencja wzrostowa liczby zachorowań w Polsce – współczynnik zachorowalności na 100 tys. osób wynosił 5,0 w 1965 r., 12,2 w 1991 r., 17,5 w 1999 r. i 18,7 w 2000 r., a tempo przyrostu zachorowalności szacuje się obecnie na 5% rocznie. Podobną tendencję wykazuje współczynnik umieralności na nowotwór gruczołu krokowego. Podstawowe znaczenie w leczeniu chorób nowotworowych – w tym raka prostaty – ma rozpoznanie nowotworu we wczesnej fazie rozwoju. Możliwość wykrycia nowotworu prostaty daje m.in. określenie stężenia w surowicy krwi swoistego antygenu sterczowego (PSA).

Cel programu i sposób (zakres) realizacji:

Wzrost wykrywalności nowotworów prostaty we wczesnych fazach rozwoju poprzez wykonywanie badań przesiewowych obejmujących oznaczenie stężenia PSA, a w przypadku stwierdzenia podwyższonego stężenia tego markera – skierowanie pacjenta do dalszej diagnostyki.

Populacja objęta programem:

Mężczyźni powyżej 50 roku życia.

5. Program „Profilaktyka chorób płuc”

Przesłanki do realizacji:

Zgodnie z danymi Śląskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Katowicach, na terenie województwa śląskiego obserwuje się wzrost zachorowań na nowotwory złośliwe (z tego powodu hospitalizowano w 2003 r. – 46,9 tys. osób, w 2004 r. – 55,7 tys., w 2005 r. – 60,5 tys., w 2006 r. – 72 tys.). Najczęściej rozpoznawanym nowotworem u mężczyzn są nowotwory narządów oddechowych i klatki piersiowej: w 2003 r. – 6,4 tys., w 2006 r. – 8,6 tys. Wzrasta także liczba osób z rozpoznaniem nowotworu złośliwego oskrzeli i płuc: w 2003 r. – 5,4 tys., w 2006 r. – 7,7 tys. Wszystkie choroby układu oddechowego stanowią czwartą najczęstszą przyczynę zgonów w powiecie cieszyńskim, a współczynnik liczony na 100 tys. mieszkańców w 2004 r. wynosił 47,5 (w porównaniu do współczynnika 20,9 dla Bielska-Białej, 28,1 dla powiatu bielskiego, 20,2 dla powiatu pszczyńskiego i 32,8 dla powiatu żywieckiego i 43,3 dla województwa śląskiego). Z badań przesiewowych realizowanych w przedmiotowym zakresie w ramach gminnych programów zdrowotnych w Cieszynie, w latach 2002-2007 skorzystały dotąd łącznie 3.972 osoby, a procent wyników patologicznych wahał się od 23,4 w 2004 r. do 35,5 w roku 2005.

Cel programu i sposób (zakres) realizacji:

Wzrost wykrywalności nowotworów oraz innych chorób płuc, w tym m.in. gruźlicy i przewlekłej obturacyjnej choroby płuc, poprzez badania przesiewowe obejmujące wykonanie badań radiologicznych klatki piersiowej (na podstawie skierowania lekarskiego). W przypadku stwierdzenia patologii – skierowanie pacjenta do dalszej diagnostyki lub objęcie pacjenta opieką lekarską (leczeniem).

Populacja objęta programem:

Mieszkańcy Cieszyna powyżej 30 roku życia w wybranych grupach wiekowych.

6. Program „Profilaktyka chorób tarczycy”

Przesłanki do realizacji:

Schorzenia gruczołu tarczowego są jedną z częściej stwierdzanych patologii na obszarach z występującym niedoborem jodu (w tym na obszarze powiatu cieszyńskiego). Tego rodzaju schorzenia mogą dotyczyć nawet do 20% populacji. Spośród schorzeń gruczołu tarczowego zwraca uwagę rosnąca tendencja częstotliwości występowania nowotworu tarczycy, który jest stwierdzany u co 10-tego chorego leczonego operacyjnie z powodu wola. Wczesne wykrycie chorób tarczycy umożliwia wykonanie badań fizykalnych tarczycy i określenie poziomu stężenia hormonu tyreotropowego TSH.

Cel programu i sposób (zakres) realizacji:

Wzrost wykrywalności istotnych patologii tarczycy, poprzez badania przesiewowe obejmujące wykonanie badań fizykalnych tarczycy i określenie poziomu TSH. W przypadku stwierdzenia patologii – skierowanie pacjenta do dalszej diagnostyki lub objęcie pacjenta opieką lekarską (leczeniem).

Populacja objęta programem:

Mieszkańcy Cieszyna powyżej 60 roku życia w wybranych grupach wiekowych.

7. Program „Profilaktyka chorób zakaźnych wśród dorosłych – szczepienia ochronne przeciwko grypie”**Przesłanki do realizacji:**

Zachorowanie na grypę, zwłaszcza u osób starszych, może mieć ciężki przebieg i wiązać się z różnymi powikłaniami, prowadzącymi nawet do zgonów. Jedną z metod ograniczenia zachorowalności na grypę są szczepienia ochronne, wśród których rekomendowane są zwłaszcza szczepienia osób po 65 roku życia. Według zaleceń Światowej Organizacji Zdrowia do 2010 roku należy zaszcześcić 75% populacji osób po 65 roku życia.

Cel programu i sposób (zakres) realizacji:

Zapobieganie zachorowaniom na grypę i zmniejszenie zachorowalności na to schorzenie poprzez szczepienia ochronne.

Populacja objęta programem:

Mieszkańcy Cieszyna powyżej 65 roku życia w wybranych grupach wiekowych.

8. Pozostałe działania

8.1. Opieka zdrowotna dzieci i młodzieży do 18 roku życia zgłoszonych do rozgrywek organizowanych przez związki sportowe i będących zawodnikami cieszyńskich klubów sportowych, poprzez finansowanie badań lekarskich w przychodniach sportowo-lekarskich.

8.2. Finansowanie badań lekarskich osób bezdomnych z terenu Cieszyna, przed ich przyjęciem do placówek pomocy społecznej.

8.3. Współpraca i wspieranie finansowe fundacji, organizacji i stowarzyszeń pozarządowych realizujących zadania z zakresu profilaktyki, promocji i ochrony zdrowia w ramach uchwalanych corocznie przez Radę Miejską Cieszyna programów współpracy Gminy Cieszyn z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w zakresie działalności pożytku publicznego.

IV. Ogólne zasady realizacji programów profilaktycznych

Programy profilaktyczne winny być wdrażane z uwzględnieniem następujących zasad:

1. realizatorów programów (1-7 oraz 8.1) należy wyłaniać w trybie otwartych konkursów;
2. warunki konkursu i wymagania konkursowe winny zapewnić szeroki dostęp dla mieszkańców do proponowanych badań;
3. w miarę możliwości realizację programów należy skorelować z działaniami edukacyjnymi lub profilaktycznymi, prowadzonymi przez inne jednostki organizacyjne (m.in. Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Cieszynie);
4. zakres grup wiekowych, do których będzie kierowana oferta wykonania badań przesiewowych, winien uwzględniać zakres programów profilaktycznych realizowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia (dotyczy zwłaszcza programów 3-6);
5. w programach profilaktycznych od 4 do 8.1 mogą brać udział osoby w wybranych grupach wiekowych, posiadające stałe lub tymczasowe zameldowanie na terenie Cieszyna;
6. dopuszcza się możliwość realizacji innych programów istotnych ze względu na uwarunkowania epidemiologiczne, po podjęciu w tej sprawie stosownej uchwały przez Radę Miejską Cieszyna.

V. Ogólne zasady finansowania programów profilaktycznych

Orientacyjny, procentowy podział środków na realizację poszczególnych programów profilaktycznych w latach 2009-2010:

Numer programu	Rok 2009	Rok 2010
1	20-30%	30-40%
2-6	40-60%	30-50%
7	do 10%	do 10%
8.1	do 5%	do 5%
8.2	do 1%	do 1%
8.3	do 7,5%	do 8%